

Sygn. akt I ACa 1695/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Wincenty Ślawski

Sędziowie: SA Anna Miastkowska (spr.)

SO (del.) Jacek Świerczyński

Protokolant: st. sekr. sąd. Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 29 czerwca 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **R. D. (1)**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu nr 2 w Ł.**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 12 października 2016 r. sygn. akt I C 1654/14

I. zmienia zaskarżony wyrok na następujący:

„1. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego Nr 2 w Ł. na rzecz powoda R. D. (1) kwotę 3.000 (trzy tysiące) zł z tytułu zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 grudnia 2014r.;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. nie obciąża powoda kosztami postępowania na rzecz strony pozwanej.”;

4. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz radcy prawnego D. S. wynagrodzenie w kwocie 147,60 (sto czterdzieści siedem i 60/100) zł brutto z tytułu niepłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu;

5. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata A. G. wynagrodzenie w kwocie 147,60 (sto czterdzieści siedem i 60/100) zł brutto z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.”;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;

IV. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokat A. G. wynagrodzenie w kwocie 147,60 (sto czterdzieści siedem i 60/100) zł brutto z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I A Ca 1695/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 października 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 1654/14 z powództwa R. D. (1) przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu nr 2 w Ł. o zadośćuczynienie Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił powództwo.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i prawnych Sądu Okręgowego:

Powód przebywał wraz z dwoma innymi osadzonymi na oddziale szpitalnym pawilonu B Zakładu Karnego numer 2 w Ł. w celi numer 102 w okresie od dnia 16 października 2013 roku do dnia 7 listopada 2013 roku. Powierzchnia celi wynosiła 12 metrów kwadratowych. Cella była przystosowana dla osób niepełnosprawnych, poruszających się na wózku inwalidzkim. Dostęp do łóżek pacjentów był zapewniony, a trzy łóżka znajdujące się w celi nie powodowały trudności w przemieszczaniu się powoda i nie uniemożliwiały dostępu do kąjaka sanitarnego, również przystosowanego do korzystania przez osoby niepełnosprawne.

Powód jest osobą sparaliżowaną. Porusza się na wózku inwalidzkim. Ma też niedowład jednej ręki. W czasie hospitalizacji wdrożono i kontynuowano u powoda specjalną dietę bez mleka i białka oraz białka jaj, którą następnie zmieniono na dietę (...).

Powodowi zapewniono odpowiednią rehabilitację oraz opiekę pielęgnacyjną w czynnościach dnia codziennego. Każdorazowo mógł korzystać z pomocy personelu celem wykonania toalety ciała. We wszystkie dni tygodnia, włącznie z sobotami i niedzielami, mógł też korzystać z kąpieli w oddziałowej łazience.

Stan techniczny, higieniczny i sanitarny celi nie budził zastrzeżeń, zapewniony był dostęp do zimnej i ciepłej wody. Cella posiadała wydzielony kąjik sanitarny trwale odgradzony od pozostałej części murowanymi ściankami. Otwory okienne umożliwiały przepływ powietrza. Była sprawna wentylacja grawitacyjna. Powód miał zapewnioną możliwość dostępu do odbiornika telewizyjnego. Mógł też za zgodą dyrektora jednostki posiadać w celi własny odbiornik telewizyjny.

Na wyposażeniu celi numer 102 znajdowały się 3 łóżka szpitalne, szafki trzyłóżkowe, taborety, stół oraz jedna miednica plastikowa. Sprzęt był w stanie dobrym i nadającym się do użytkowania.

Powód regularnie odbierał przychodzącą do niego korespondencję, w tym korespondencję urzędową, a fakt odbioru przesyłek potwierdzał własnoręcznym podpisem z datą odbioru pism.

W czasie 23 dni pobytu na oddziale szpitalnym powód skorzystał z 8 kąpieli w wannie, 3 razy odmówił toalety, a 2 razy personel medyczny dokonał toalety w łóżku.

U powoda stwierdzono brak wskazań do leczenia psychiatrycznego, a analiza jego zachowania wskazywała na celowe i przemyślane działanie mające na celu uzyskanie dla siebie oczekiwanych korzyści.

W czasie osadzenia w Zakładzie Karnym numer 2 w Ł. zastosowano u powoda leczenie farmakologiczne oraz rehabilitacyjne. Powód w dniu 23 października 2013 r. odmówił dalszego leczenia, a w dniu 28 października 2013 roku odmówił całodziennego posiłku podając jako przyczynę dietę nieadekwatną do stanu zdrowia. Za tego rodzaju zachowanie został ukarany karą dyscyplinarną postaci nagany. Został wypisany w stanie ogólnym dobrym.

Decyzją numer (...) z dnia 31 sierpnia 2005 r. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Ł., udzielił inwestorowi Zakładowi Karnemu numer 2 w Ł. pozwolenia na użytkowanie szpitalnego oddziału rehabilitacji ruchowej po przeprowadzonych robotach budowlanych. W czasie rozmowy z psychologiem więziennym przeprowadzonej w dniu 10 października 2013 r. stwierdzono dobry stan psychiczny powoda, a odmowę przyjmowania posiłków oceniono, jako demonstracyjną i instrumentalną, skierowaną na zwrócenie na siebie uwagi. Powód nie mógł wjechać wózkiem inwalidzkim do toalety w celi z uwagi na ustawioną w toalecie szafkę i korzystał z pomocy współwięźniów.

Sąd Okręgowy pominął wniosek powoda o przesłuchanie świadka J. S. na podstawie artykułu 217 § 3 k.p.c. Zarządzeniem z dnia 23 września 2015 r. pełnomocnik powoda został wezwany do wskazania aktualnego adresu tego świadka pod rygorem pominięcia wniosku dowodowego, a zarządzeniem z dnia 4 listopada 2015 r. Sąd przedłużył udzielony termin do dnia 16 listopada 2015 r. Pełnomocnik nie wykonał w terminie tego zarządzenia. Powód w piśmie procesowym z dnia 24 czerwca 2016 r. zgłosił wnioski o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza z zakresu chorób wewnętrznych oraz biegłego z zakresu budownictwa. Oddalając te wnioski Sąd powołał się na ich sprekludowanie. Zostały bowiem zgłoszone prawie po dwóch latach od wniesienia pozwu, a na okoliczności związane z brakiem specjalnej diety oraz niewłaściwym stanem celi powód powoływał się już w pozwie. Postanowieniem z dnia 1 lipca 2016 r. Sąd oddalił również wniosek powoda zgłoszony w piśmie procesowym z dnia 9 maja o powołanie komisji do zbadania stanu celi.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd Okręgowy podkreślił, że powód domagał się zadośćuczynienia z tytułu naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności i prywatności oraz zdrowia przez niezgodne z prawem niehumanitarne i poniżające traktowanie, nie zapewnienie mu humanitarnych warunków odbywania kary oraz niewłaściwe leczenie i nie zapewnienie odpowiedniej diety.

Odwołując się do treści art. 23 k.c., art. 24 k.c. oraz art. 448 k.c. Sąd I instancji zaznaczył, że w razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Zgodnie z treścią art. 417 § 1 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Sąd Okręgowy stwierdził, że bezprawne jest każde działanie sprzeczne z normami prawnymi oraz z zasadami współżycia społecznego. Odnosząc się do godności osobistej Sąd Okręgowy stwierdził, że jest to sfera osobowości, która konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości człowieka i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi. Poczucie to, które jest istotnym elementem psychiki człowieka kształtowane jest przez szereg różnych okoliczności zewnętrznych i jest uwarunkowane historycznie i kulturowo. Jego postawa i rozmiar w istotny sposób zależą od cech psychiki człowieka i od całokształtu jego osobowości. Powoduje to zróżnicowanie poczucia własnej wartości człowieka i naruszenia jego godności. Sąd Okręgowy zauważył również, że wymóg zapewnienia przez państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z wymogów nowożytnego państwa prawa, co znajduje swoje odzwierciedlenie między innymi w art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. Nr 38 z 1977 r. poz. 167 i 168) oraz w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 14 grudnia 1950 roku ratyfikowana przez Polskę w 1993 roku (Dz. U. Nr 61 z 1993 r. poz. 248 ze zm.) oraz w przeniesionych na grunt prawa polskiego art. 40, 41 i 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego. Ciężar wykazania, że doszło do naruszenia dóbr osobistych, zgodnie z artykułem 6 k.c., spoczywał na powodzie.

W ocenie Sądu Okręgowego, powód wykazał jedynie, że cela, w której przebywał, nie była w pełni, wbrew wywiadowi pozwanego, dostosowana dla chorego poruszającego się na wózku inwalidzkim. Powód miał problem z wjechaniem wózkiem do toalety i musiał korzystać z pomocy współwięźniów.

Sąd I instancji miał jednakże na względzie treść art. 448 k.c., iż w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, co oznacza, że nie w każdym przypadku musi to nastąpić. Sąd miał

uwzględnił fakt, że powód w takich warunkach przebywał jedynie 23 dni, a więc przez bardzo krótki okres i zakres naruszenia jego prawa do godności i humanitarnych warunków odbywania kary nie był w związku z tym znaczny. Nie mogła być przy tym brana pod uwagę subiektywna ocena powoda w tym zakresie. Warunki stworzone w celi, w której przebywał powód są pochodną możliwości finansowych państwa, a celem działania funkcjonariuszy pozwanej jednostki nie było upokorzenie, czy też naruszenie praw powoda.

Sąd I instancji uznał, że pozostałe zarzuty powoda pod adresem Zakładu Karnego numer 2 w Ł. nie zostały udowodnione. Powód przebywał w celi, w której zapewniona była norma powierzchniowa trzech metrów kwadratowych na jednego osadzonego. Warunki w celi odpowiadały obowiązującym przepisom. Powód miał zapewnioną opiekę lekarską oraz rehabilitację i sam odmówił leczenia. Dieta, jaką zastosowano w przypadku powoda była ustalona przez personel lekarski pozwanego. Subiektywne przekonanie powoda, że dieta była niewłaściwa, jest było wystarczające do uznania, że pozwany naruszył dobro osobiste powoda w postaci zdrowia. Powód odbierał kierowaną do niego korespondencję, miał zapewnioną pomoc w toalecie i mógł korzystać z kąpieli i spacerów. Nie był poddany nieludzkiemu traktowaniu. Twierdzenia odmienne Sąd ocenił jako gołosłowne i nieudowodnione.

Sąd Okręgowy podkreślił nadto, że w pozwanej jednostce powód odbywał karę pozbawienia wolności, a więc karę o charakterze izolacyjnym, zastosowaną, jako przejaw represji karnej za przestępstwo, które popełnił. Z istoty swej kara taka pociąga za sobą pewne niedogodności i ograniczenia, zaś w ocenie Sądu powód powinien się z tym liczyć popełniając przestępstwo, za które został skazany. Zgadzając się z powodem, że serwowane mu posiłki w pozwanej jednostce mogły nie spełniać jego oczekiwań, Sąd Okręgowy uznał jednakże, że nie było to wystarczające do przyznania mu zadośćuczynienia.

Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego z uwagi na jego inwalidztwo. Koszty pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu przez dwóch profesjonalnych pełnomocników zasądzono od Skarbu Państwa na podstawie § 2 ust. 3 w zw. z § 11 ust. 1 punkt 25 w zw. z § 20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej mu z urzędu oraz w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. Nr 163 z 2002 roku poz. 1348).

W apelacji od powyższego wyroku pełnomocnik powoda zarzucił:

- naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na treść wydanego orzeczenia, a to:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i bezpodstawne przyjęcie, że warunki w celi, w której przebywał powód odpowiadają obowiązującym przepisom, podczas gdy z zeznań powoda wynika, że cela w której przebywał nie była w ogóle przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, nie zaś, że posiadała ona tylko utrudnienia w dostępie do toalety dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim,

b) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie dokonania wszechstronnego rozważenia całego zebranego w sprawie materiału dowodowego, z pominięciem zeznań powoda oraz dowodu w postaci etykiety polędwicy drobiowej, z których wynikają wnioski sprzeczne z dokonanymi przez Sąd I instancji ustaleniami, co do zapewnienia powodowi właściwego leczenia i odżywiania, a to, że powodowi zapewniona jest właściwa dieta i sposób żywienia,

c) art. 207 § 6 k.p.c., art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z pisemnej opinii biegłego sądowego z lekarza chorób wewnętrznych oraz pisemnej opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa i uznanie ich za spóźnione, podczas gdy nie zostały one zgłoszone w pozwie bez winy powoda, a nadto ich dopuszczenie i przeprowadzenie byłoby zgodne z tokiem czynności procesowych, po ustaleniu okoliczności faktycznych sprawy oraz zgromadzeniu dokumentacji medycznej powoda, a nadto nie prowadziłyby do nadmiernego przedłużenia postępowania,

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

d) art. 23 k.c., art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez ich błędne niezastosowanie polegające na braku uznania zasadności zasądzenia zadośćuczynienia pomimo naruszenia u powoda jego dóbr osobistych, a w szczególności naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności w związku z niedostosowaniem celi w której przebywał powód do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W konkluzji, na podstawie art. 380 k.p.c. oraz art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. powód wniósł o rozpoznanie postanowienia z dnia 1 lipca 2016 r. oddalającego wnioski powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z pisemnej opinii biegłego sądowego lekarza chorób wewnętrznych oraz pisemnej opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa i przeprowadzenie zgłoszonych wniosków dowodowych z opinii wskazanych biegłych, a w konsekwencji o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2014 r. oraz kwoty 3.989,04 zł tytułem skapitalizowanych odsetek na dzień 23 października 2014 r. wraz z ustawowymi odsetkami do dnia złożenia pozwu.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów w postępowaniu apelacyjnym według norm prawem przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa na podstawie art. 98 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja była częściowo uzasadniona.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do argumentacji strony pozwanej w przedmiocie naruszenia prawa procesowego należało podkreślić, że zgodnie z dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c. sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, przy czym, w myśl art. 227 k.p.c., przedmiotem dowodu i jednocześnie zainteresowania sądu, winny być jedynie fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Ocena wiarygodności i mocy dowodowej poszczególnych środków stanowi podstawowe zadanie sądu orzekającego, przy czym powinna być ona dokonana w sposób konkretny, w oparciu o cały zebrany w sprawie materiał dowodowy. Ocena swobodna nie jest jednak oceną dowolną – jest dokonywana w granicach wyznaczonych przez kryteria logiczne, ustawowe i ideologiczne (por. SN w wyroku z dn. 12.02.2004 r., II UK 236/03, L.).

Zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. odniósłby skutek, gdyby skarżący wykazał uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (por. wyrok SN z dn. 16.12.2005 r., sygn. akt III CK 314/05, Lex nr 172176; wyrok SN z 18.06.2004 r., sygn. akt II CK 369/03, LEX nr 174131; wyrok SN z dn. 7.10.2005 roku, sygn. akt IV CK 122/05, LEX nr 187124). Innymi słowy przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona jedynie w przypadku, gdy w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami brak jest logiki lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych (por. wyrok SN z dn. 27.09.2002 r., II CKN 817/00, L.; wyrok SN z dn. 16.12.2005 r., III CK 314/05, Lex nr 172176).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji poczynił w większości zasadne ustalenia, które też Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne. Niemniej jednak zasadne okazały się zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie ustalenia, że celi w której skarżący był ulokowany w oddziale szpitalnym Zakładu Karnego nr 2 w Ł. była należycie przystosowana do potrzeb niepełnosprawnego powoda oraz w związku z pominięciem jego zeznań w przedmiocie niewłaściwości diety zastosowanej bezpośrednio po osadzeniu w pozwanej jednostce penitencjarnej.

Logiczna sprzeczność, prowadząca do uznania, że w ustaleniach faktycznych Sądu I instancji nastąpił błąd, zaistniała przy ocenie prawidłowości przystosowania celi, w której powód przebywał. Bezsprzecznie powód jest osobą niepełnosprawną, poruszającą się na wózku inwalidzkim i dodatkowo cierpiącą na niedowład ręki. Jak słusznie

zauważył apelujący, skoro ustalono, że w kącie sanitarnym stała szafka, która uniemożliwiała powodowi wjazd wózkiem do toalety i tym samym swobodniejsze skorzystanie z tego pomieszczenia, to nie sposób było jednocześnie stwierdzić – co Sąd Okręgowy uczynił – że warunki panujące w celi w oddziale szpitalnym były odpowiednie dla osób niepełnosprawnych i dobre. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynikało bowiem, że istniały ograniczenia w dostępie na wózku inwalidzkim do toalety, co już samo w sobie prowadziło do konkluzji o braku pełnego przystosowania celi do potrzeb powoda, uzasadnionych jego niepełnosprawnością. Jednocześnie należało wziąć pod uwagę, że chybione okazały się pozostałe twierdzenia powoda wskazane w uzasadnieniu apelacji odnośnie braku spełnienia przez celę jakichkolwiek standardów gwarantujących przebywającym w nim osobom niepełnosprawnym odpowiednie warunki.

Słusznym okazał się również zarzut błędnego ustalenia, że nie zachodziły nieprawidłowości w diecie stosowanej wobec powoda. Wniosek taki, wywiedziony przez Sąd I instancji był niesłuszny, albowiem sam Sąd ustalił, że początkowo względem powoda wdrożono dietę bez mleka i białka oraz białka jaj, którą następnie zmieniono na dietę (...), będącą dietą bardziej specjalistyczną i odpowiednią. W początkowym okresie hospitalizacji powodowi podawano zatem żywność która mogła nie w pełni odpowiadać jego stanowi zdrowia. Dla tej oceny nie zachodziła potrzeba dopuszczenia dowodu w postaci etykiety polędwicy drobiowej podawanej powodowi w oddziale szpitalnym w początkowym okresie hospitalizacji. Okoliczność, że w składzie przypraw polędwicy znajdowały się składniki niedozwolone dla powoda nie była bowiem kwestionowana przez pozwanego. Pozwany nie negował również zasadności zastosowania wobec powoda diety bardziej rygorystycznej niż wdrożona początkowo z uwagi na to, że cierpi on na alergię pokarmową i cukrzycę.

Częściowo zasadne okazały się również wywody apelacji odnośnie naruszenia art. 207 § 6 k.p.c., art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że wnioski powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z pisemnej opinii biegłego sądowego lekarza chorób wewnętrznych oraz pisemnej opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa były spóźnione. Przyjęcie, że w sprawie niniejszej złożenie ww. wniosków nastąpić mogło jedynie w odpowiedzi na pozew nie było słuszne. Złożenie wniosków nastąpiło w toku procesu, bez winy powoda, jako konsekwencja przeprowadzenia poprzednich dowodów zgodnie z tokiem czynności procesowych, a nadto ich dopuszczenie nie prowadziłyby do nadmiernego przedłużenia postępowania. Niemniej jednak Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że rozstrzygnięcie Sądu I instancji w przedmiocie zgłoszonych przez powoda wniosków dowodowych – pomimo błędnego uzasadnienia - odpowiadało prawu, albowiem wnioski te podlegałyby oddaleniu z innego względu tj. z tego powodu, iż powyższe dowody nie były konieczne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, zaś stosownie do art. 278 § 1 k.p.c. wezwanie biegłego w celu zasięgnięcia opinii może nastąpić w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. W niniejszej sprawie dla ustalenia przywołanych przez powoda okoliczności nie były konieczne dowody z opinii biegłych. Nienależyte przystosowanie celi dla potrzeb niepełnosprawnego powoda poprzez posadowienie szafki w toalecie i uniemożliwienie wjechania do niej wózkiem, a w konsekwencji konieczność korzystania z pomocy współwięźniów wynikało z zeznań świadków E. K. i W. S. oraz z wyjaśnień powoda. Ostatecznie Sąd I instancji w swoich rozważaniach uznał, że powód miał utrudniony wjazd do toalety. Dowód z opinii biegłego ds. budownictwa był zatem zbędny. Podobnie nie był konieczny dowód z opinii biegłego lekarza chorób wewnętrznych, albowiem powód nie twierdził, aby w związku z niedochowaniem należytej diety doznał konkretnego rozstroju zdrowia. Skarżący wskazywał jedynie, że jego dolegliwości z tego tytułu były natury psychicznej tj. sprowadzającej się do obawy o stan zdrowia. Takie zaś skutki nie musiały zostać wykazane w drodze dowodu opinii z biegłego lekarza chorób wewnętrznych. Wystarczające okazały się zatem zeznania samego powoda co do diety stosowanej wobec niego w oddziale szpitalnym.

Z powyższych względów nie zasługiwał na uwzględnienie złożony na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z opinii biegłego sądowego lekarza chorób wewnętrznych oraz z opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa w postępowaniu apelacyjnym.

Konsekwencją częściowo błędnego ustalenia stanu faktycznego w sprawie było naruszenie prawa materialnego tj. art. 23 k.c., art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez nieprzyznanie powodowi zadośćuczynienia, które to rozstrzygnięcie zasługiwało na zmianę.

Stosownie do art. 30 Konstytucji RP, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie jest obowiązkiem władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany również tam gdzie Państwo działa w ramach imperium, wykonując swoje zadania represyjne. Realizacja tych zadań nie może bowiem prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i naruszania jego godności niż to wynika z zdań ochronnych i celu zastosowania środka represji. Zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jedną z podstawowych zasad demokratycznego państwa prawa znajdującą wyraz w normach prawa międzynarodowego. Stosownie do przepisów – art. 10 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych oraz art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności każda osoba pozbawiona wolności powinna być traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem godności człowieka. Osoba pozbawiona wolności nie traci bowiem przez sam fakt uwięzienia ochrony jej podstawowych praw gwarantowanych przez Konwencję.

Prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych podlegających ochronie, a działania naruszające to prawo rodzą odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 i 448 k.c. Stosownie do treści § 1 pierwszego z powołanych przepisów ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby sprawca, który dopuścił się naruszenia, dopełnił czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożył oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie pokrzywdzony może również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Podstawę przyznania, w razie naruszenia dobra osobistego, temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia, stanowi art. 448 k.c.

Wynikająca z art. 448 k.c. przesłanka „odpowiedniej sumy” stanowi wyraz swobody przyznanej sądowi w zakresie oceny wysokości zasądzonej kwoty, przy jednoczesnym braku dowolności - każdorazowe rozstrzygnięcie musi być osadzone w stanie faktycznym sprawy. W ocenie „odpowiedniości sumy” pomocne są kryteria zobiektywizowane, nie zaś jedynie subiektywne odczucia poszkodowanego (por. wyrok SN z dn. 3.06.2010 r., sygn. akt III CSK 279/10, L.). Przede wszystkim wpływa na nią rozmiar doznanej przez pokrzywdzonego krzywdy, a także jedynie pomocniczo stopa życiowa społeczeństwa.

Ostatecznie, w świetle całokształtu okoliczności dotyczących warunków w jakich R. D. przebywał w pozwanej jednostce penitencjarnej, należało dojść do przekonania, że na skutek niezastosowania odpowiedniej diety w początkowej fazie hospitalizacji i ulokowania w celi niezapewniającej pełnej swobody poruszania na wózku inwalidzkim, doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci godności i prawa do odbywania kary w godziwych warunkach. W tej sytuacji zachodziły podstawy do udzielenia ochrony przewidzianej w art. 24 k.c.

Wysokość zadośćuczynienia należnego powodowi podlegała jednak ocenie Sądu z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy. Dokonując analizy w tym przedmiocie pamiętać należało, iż jakkolwiek koniecznym jest zapewnienie osobom osadzonym poszanowania ich prawa do godnego życia i odbywania kary pozbawienia wolności w stosownych warunkach, to jednak trzeba mieć być również na względzie izolacyjny charakter kary, jej cel, a także możliwości finansowe Skarbu Państwa finansującego utrzymanie zakładów karnych. O naruszeniu dobra osobistego w postaci godności osadzonego w zakładzie karnym nie można bowiem mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności związanych z samym pobytom w takim zakładzie polegających przykładowo na niższym od oczekiwanego standardzie celi lub urządzeń sanitarnych (por. wyrok SA Gdańsk z dn. 07.06.2016, I ACa 3/16, L.).

Wbrew twierdzeniu Sądu I instancji, naruszenie dóbr osobistych powoda nie było tylko i wyłącznie konsekwencją izolacyjnego charakteru kary pozbawienia wolności. Nie istniały przeszkody do lepszego urządzenia celi dla potrzeb osoby niepełnosprawnej czy też do wyeliminowania z diety składników żywnościowych mogących mieć negatywny wpływ na stan zdrowia powoda. Uciążliwości związane z omówionymi wyżej brakami mogły się przekładać na samopoczucie powoda i wywoływać cierpienia psychiczne, spotęgowane poważnym kalectwem, tym bardziej dolegliwe, że mające miejsce w jednostce penitencjarnej, w której powód odbywał leczenie. Z drugiej zaś strony,

powód nie wykazywał, aby niezachowanie należytej diety wpłynęło negatywnie na jego zdrowie poprzez choćby spowodowanie zatrucia pokarmowego. Powoływał się jedynie na negatywne odczucia psychiczne z tym związane, jak obawy o zdrowie i zaniepokojenie spowodowane warunkami panującymi w celi. Uwzględniając zatem jedynie psychiczny wymiar krzywdy powoda polegającej na utrudnieniu w dostępie do toalety i krótkotrwałym stosowaniu względem niego diety nie w pełni dostosowanej do stanu zdrowia, a nadto mając na uwadze brak konsekwencji naruszeń na przyszłość oraz niedługi okres pobytu w oddziale szpitalnym (23 dni) Sąd Apelacyjny uznał za odpowiednie, rekompensujące powodowi naruszenie jego dóbr osobistych związanych z pobytem w oddziale szpitalnym Zakładu Karnego nr 2 w Ł., zadośćuczynienie w kwocie 3.000 zł. Żądanie powoda przekraczające tę kwotę było niewspółmierne do rodzaju naruszonych dóbr, oraz stopnia ich naruszenia.

W związku z powyższym, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił wyrok Sądu I instancji zasądając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił stosownie do art. 385 k.p.c.

Pomimo częściowej zmiany wyroku co do meritum sprawy, Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach procesu w oparciu o art. 102 k.c. i odstąpieniu od obciążania nimi powoda, a także w przedmiocie przyznania pełnomocnikom powoda z urzędu wynagrodzeń i nakazania ich wypłacenia ze Skarbu Państwa.

Wprawdzie wynik postępowania apelacyjnego przemawiałby za obciążeniem powoda choćby częściowo kosztami tego postępowania, to jednak takie rozstrzygnięcie podważałoby kompensacyjny charakter zasądzonego świadczenia. Dlatego też uzasadnione było odstąpienie od takiego orzeczenia na zasadzie art. 102 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Podkreślić należy, że przepis ten stanowi, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W ocenie Sądu Apelacyjnego sytuacja finansowa i zdrowotna powoda oraz brak poniesienia przez Skarb Państwa dodatkowych kosztów zastępstwa procesowego z uwagi na reprezentację udzieloną przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa uzasadniały odstąpienie od ogólnych reguł orzekania o kosztach i zastosowanie dobrodziejstwa art. 102 k.p.c.

Wobec niemożności obciążenia przegrywającego większość procesu powoda, zwolnionego od kosztów sądowych w całości, nieuiszczonymi kosztami sądowymi wyłożonymi tymczasowo przez Skarb Państwa, na które złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika powoda z urzędu Sąd Apelacyjny na podstawie § 14 pkt 26 w zw. z § 4 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714) przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa kwotę 147,60 zł.